

Simno bažnyčia: Užnemunėje seniausia, bet tarp turistų populiariausia

Net nemirktelėjus taip galima pasakyti apie Alytaus rajono Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčią – tai seniausias statinys Užnemunėje ir vienintelė kryžminio plano renesansinė bažnyčia Lietuvoje. Simne lankėsi ne vienas užsienio renesanso tyrinėtojas, kad galėtų pamatyti šį architektūros perliuką. Keliautojus ji vilioja savo didybe, grožiu ir noru pažinti praeitį.

Bažnyčios istorija prasidėjo 1520 m., kai jos statybomis pasirūpino LDK maršalka ir Simno valdytojas Jonas Zabžezinskas. Vėliau ji bus apibūdinta, kaip „panaši į tvirtovę, storų ir aukštų sienų bažnyčia.“ Pastačius bažnyčią išaugo vietovės svarba, atsirado postūmis augti ir plėstis. 1549 m. Žygimantui Augustui, kaip meilės ženklą, Barborai Radvilaitei dovanojant Simną, jis jau vadinamas miestu. 1626 m. Simnui suteiktos savivaldos (Magdeburgo) teisės ir herbas su Šv. Povilo atvaizdu. Simne gyvenimas virė, kunkuliavo ir labai gaila, tačiau jo neaplenkdavo negandos, kurios užklupdavo šalį (karai, ilgos, badas). Ir dažniausiai įvairių neramumų metu nukentėdavo gražuolė Simno bažnyčia. 1654 m. prasidėjus Abiejų Tautų Respublikos (Lietuvos-Lenkijos) karui su Rusija, o 1655 m. – su Švedija, didžioji LDK teritorija labai nukentėjo. Nurodoma, kad 1655 m. Rusijos kariuomenė užėmė, nusiaubė ir sudegino Simną. Pasitraukus niekdariams, 1660 m. gan detaliai buvo aprašyta bažnyčios būklė, kai kurie vaizdai priminė siaubo filmo scenas: keturios mūrinės bažnyčios sienos buvo apgriautos, kad zakristija nesugriūtų ir nesutraikytų po ja rūsyje palaidotų bajorų karstų, šie buvo išnešti, visur mėtėsi Rusijos kareivių iš apiplėštų karstų išbarstyti žmonių kaulai. Ne ką gražiau pasielgė ir prancūzų kariai 1812 m. Pradžioje bažnyčioje įkūrė ligoninę, o atsitraukdami išbarškino langus, sulaužė suolus, apgadino vargonus. Nepaisant to, parapijiečiai mylėjo ir puoselėjo savo maldos namus, jei reikėdavo – visada paremdavo aukomis. Tai liudija ir 1913 m. pabaigoje „Lietuvos žiniuose“ pasirodžiusi žinutė: „Simno bažnyčia viena seniausiųjų mūsų krašte (apie 500 metų), jau pradeda net griūti, ir dėlto iš lauko paramstyta mediniais rąstais, o viduje, virš didžiojo altoriaus padarytas medinis skliautas. Bažnyčios pataisymui Simno parapija turėtų sudėti 17 tūkstančių rublių“. Netrukus prasidėjęs Pirmasis pasaulinis karas sutrukdė šiuos planus. Simną vokiečiai užėmė 1914 m. rugsėjo 14 d., sekmadienį, ir čia buvo iki rugsėjo 19 dienos. Antradienį, rugsėjo 16 d., įvyko trijų valandų mūšis, kurio metu vokiečiai trumpam pasitraukė iš Simno. Vakare šaudant užsidedė Vyžainių gatvė ir supleškėjo 10 namų. Gyventojai su išgąščiu laukė kitos dienos pradžios. Ir ne be reikalo, kaip reikiant kliuvo ir bažnyčiai. Tos dienos įvykius smulkiai aprašė „Vilties“ laikraštis: „Trečiadienį rugsėjo 17 d. buvo didelis mūšis, kuris tęsėsi 8 valandas, nuo 6 val. rytą iki 2 valandos

po piet. Kova buvo smarki: nuo armotų šūvių drebėjo žemė, be Vyžainių gatvės gyventojų sudeginta dar keletas namų miestelyje. Bažnyčia labai nukentėjo. Kokis septynetas bombų pataikė pramušti vienam gale stogą ir išnešė didelę skylę vidurinėse lubose; viena bomba pataikė į didžiąsias duris, viena į sieną tarp langų, palei du langus suardyta mūras; dvi mažesni pataikė į sieną ties Dievo Motinos altorium. Vitražai visi suardyti mažesnių kulku. Šventoriaus vartai tai pat suardyta.“

Okupavus kraštą vokiečiams, šie norėjo įgyti Simno krašto žmonių palankumą. Žinodami, jog jiems brangi bažnyčia, spaudoje žarstė pažadus: „Istorijai tos bažnyčios svarba labai didelė, bet karas ją labai užgavęs, ir ji gali kokią dieną visai sugriūti. Vokiečių valdžia ją rengiasi pataisyti. Vokiečiai peržiūrėjo tą brangų lietuvių dailės paminklą ir rengiasi jį pataisyti. Tai labai gražus krikščioniškas vokiečių pasielgimas, kad neduoda pragaišti senam lietuvių dailės paminklui. Tai yra priedermė kiekvienos aukštos kultūros tautos; rusai visiškai nedabodavo kitų tautų istorijos veikalų“. Pažadėjo, pameilikavo – tuo ir baigėsi bažnyčios remontas...

Rimtesni remonto darbai Simno bažnyčioje pradėti vykdyti 1938 metais. Apie tai pranešė „Lietuvos aidas“, pasidžiaugdamas, jog reikiamus 10 tūkst. litų remontui suaukojo parapijiečiai. Darbai užsitęsė ilgiau nei buvo planuota ir prabėgus metams tas pats laikraštis rašė: „Kadangi bažnyčia yra sena ir didelė, todėl remontas pareikalavo nemaža laiko ir lėšų. Prižiūrint inžinieriui perdedami nauji bažnyčios pamatai, ypač tose vietose, kur bažnyčios mūrinės sienos sutrūkinėjusios. Ligšiol jau atlikta didelė remonto darbų dalis, tačiau visas remontas dar neatliktas. Vykdamas bažnyčios remontą, praėjusią vasarą dalis rūsių buvo atkasta, tačiau atkastieji rūšiai kažkodėl yra pripildyti žemių, kuriose darbininkai rado daug kaulių ir kitų palaidotųjų palaikų. Iš kai kurių dokumentų ir bažnyčios sienų užrašų matyti, kad bažnyčios rūsiuose yra palaidotų gana žymių 17-jo amžiaus Lietuvos valdininkų, tačiau jų palaikų su didesnėmis didikų žymėmis nerasta. Remonto darbus seka ir aplanko Vytauto Didžiojo Kultūros muziejaus koncertoriai. Kai kurie rastieji įdomesnieji daiktai atiduodami Vytauto Didžiojo Kultūros Muziejui“. Vykdamas šiuos darbus buvo rasta savotiška kanalizacija: „Kanalizacijos vamzdžius sudaro išgaubti stori ažuoliniai rąstai, kurie žemėse dar ganai neblogai išsilaikę. Ši senovinė kanalizacija yra gana sena, nes esantieji vietos bažnyčios archyvuose įvairūs dokumentai, siekia 18 amžiaus pabaigą, berods apie kanalizacijos įvedimą nieko nemini. Matyt, kad kanalizacija įvesta prieš 200 – 300 metų. Charakteringa, kad kanalizacijos ažuoliniai vamzdžiai (nepilnai vamzdžiai, nes vienas šonas atviras) buvo nutiesti kaip toje vietoje, kur ir dabartiniame remonte buvo numatyta tiesti kanalizaciją. Mat, vienoje vietoje po bažnyčios pamatu yra šaltinis, kuris žymiai toje vietoje trukdė bažnyčios remonto darbą. Šis šaltinis ir dabar sujungtas su suleistais jau naujais moderniais kanalizacijos vamzdžiais“.

Ir tai ne vienintelė bažnyčios paslaptis. Ne vienas keliautojas pastebėjo, jog vienoje bažnyčios išorinėje sienoje yra plokščias apie 28 cm storio, virš metro pločio, 70 cm išsikišęs akmuo. Akylesni, sako, jog yra trys išsikišę akmenys – kas teisus skaičiuojant, teks patikrinti patiems, nes svetimi pasakojimai ne visada būna labai teisingi... Sakoma, jog tas išsikišęs akmuo vadinamas „gėdos akmeniu“. Ant jo sekmadieniais sodindavo moraliai nusikaltusios jaunikaičius ir paneles. Kiti aiškina – tai Magdeburgo teisių laikų „antstolis“, ant akmens buvo sodinami nenorėję mokėti skolų. Šiame ginče truputį praskleisime paslapties šydą – tikėtina, kad akmenys buvo paruošti pastatyti šventųjų statuloms, tačiau greičiausiai, taip ir neatliko savo funkcijų.

Tai, kad Simno bažnyčia buvo neatsiejama nuo valstybės istorijos, liudija ir tas faktas, jog ji tapo vienu iš pasipriešinimo sovietiniai santvarkai simbolių – 1972 m. šioje bažnyčioje tarnaujant Kardinolui Sigitui Tamkevičiui, Simne pogrindžio sąlygomis buvo pradėta leisti „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika“.

Simniškių, kurie visais laikais rūpinosi bažnyčia, ją tvarkė, prižiūrėjo, dėka šiandien ir mes galime grožėtis šiuo išskirtiniu pastatu. Kad ji mylima parapijiečių – neverta net abejoti, miesto pavadinimo atsiradimo legendą jie ir susiejo su bažnyčia. Labai seniai gyveno du gerieji milžinai Simas ir Sinas. Susiėjo jie draugėn ir nutarė pasirinktam miestui pastatyti labai gražią bažnyčią. Tačiau apsidairę aplinkui niekur nerado tinkamo kalnelio. Tada vienas puolė nešti žemių iš rytų, kitas – iš vakarų. Supylė jie kalnelį, o daubose, iš kur žemes sėmė, dabar tyvuliuoja Simno ir Gilučio ežerai. Baigę darbus vienas kitą pavaišino taboka, paspaudė rankas, po saują brangenybių pažėrė į ežerus ir išsiskirstė kas sau: vienas – medžioti, kitas – žvejoti. Gyventojai, atsidėkodami milžinams, su kuriais gražiai sugyveno, kad rūpinosi miestu, gražią bažnyčią padovanojo, jų vardus sujungė į vieną – Simnas. Taip ir pavadino vietovę. O ežerai, su milžinų išbarstytais turtais, iki šiandien vilioja vietos gyventojus ir keliautojus.

Susigundėt? Nelaukit, nes taip laimė ir pralėks pro nosį – susitinkam Simno bažnyčios šventoriuje!

Birutė Malaškevičiūtė

Alytaus turizmo informacijos centro vyr. turizmo specialistė